

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2026-2\(120\)-2-6](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2026-2(120)-2-6)

УДК [37.041 : 37.091.33] : [615.418.3 : 5042.4]

Ірина Павлівна Гринчук,

кандидат педагогічних наук, доцент Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, iryna.hk77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5383-8665>

Людомир Павлович Філоненко,

доктор філософії, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін та інструментальної підготовки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна, filonenko@dspu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0003-7591-1888>

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СИНЕРГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Піднято проблему аналізу теоретико-методологічних та методичних засад, навчально-методичного забезпечення освітньої галузі «Мистецтво». Окреслено основні напрямки досліджень у галузі мистецької освіти на прикладі діяльності Л. Масол та представників її наукової школи, виділено домінуючу характеристику як «синергію теорії та практики». Розглянуто авторські підходи та напрацювання щодо навчально-методичного забезпечення фортепіанної підготовки з метою її подальшої екстраполяції на завдання педагогічної практики.

Зроблено висновки про роль тематично-жанрового та монографічного підходів у цілісному представленні українського фортепіанного репертуару для навчально-виконавської та педагогічної практики. Означені підходи визначено перспективними у формуванні критичного і креативного мислення музиканта-педагога, його національно-культурної ідентичності та готовності до науково-дослідницької діяльності як «синергії теорії та практики».

Ключові слова: науково-педагогічні дослідження, наукова школа Л. Масол, навчально-методичне забезпечення, фахова підготовка вчителя музичного мистецтва, виконавський репертуар.

Вступ. Складний і динамічний період розвитку загальної мистецької освіти в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст. дозволяє прослідкувати процеси становлення та трансформації її теоретико-методологічних та методичних засад, розробки навчально-методичного забезпечення освітньої галузі, зокрема галузі «Мистецтво».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До проблеми аналізу нормативного забезпечення освітньої галузі в Україні зверталися В. Кремінь, Л. Березівська, Н. Бібік, О. Савченко, В. Ільченко, О. Ляшенко, О. Локшина та ін.; концептуальні основи державних стандартів загальної середньої освіти ґрунтовно розглядалися в публікаціях

С. Гончаренка, Ю. Мальованого, О. Савченко, Т. Засекої, Л. Гриневич, Р. Шияна та ін. Визначальний внесок у розробку, впровадження та забезпечення стандартів загальної мистецької освіти здійснили групи авторів під керівництвом Л. Масол (2014, 2019; до групи членів-розробників 2019 р. входила і авторка статті).

Аналіз навчально-методичного забезпечення галузі «Мистецтво» ЗЗСО України (1991–2020 рр.), дозволив нам прослідкувати логіку і зміст трансформаційних процесів, виокремити періоди, пов'язані із реформуванням шкільної мистецької освіти на національних засадах, із модернізацією змісту шкільної мистецької освіти в контексті входження України в загальноєвропейський освітній простір [7].

Метою статті є окреслити основні напрямки досліджень у галузі мистецької освіти на прикладі діяльності Л. Масол та представників її наукової школи.

Виклад основного матеріалу. Визначне місце серед відомих дослідників у царині загальної та фахової мистецької освіти займає професор Людмила Масол [5]. Її науковий доробок складає близько 200 праць і публікацій, серед них понад 100 підручників і посібників для ЗЗСО, навчально-методичне забезпечення до них (робочі зошити, конспекти-конструктори уроків, презентації, тести, електронний Арт-навігатор, цифрові Е-додатки), які пройшли апробацію та поширені в різних регіонах України.

Відповідно до трансформаційних процесів у загальній мистецькій освіті значну увагу Л. Масол надає створенню методичних посібників з технологій інтегрованого навчання мистецтва на засадах компетентнісного підходу для початкових класів (2006, 2019, 2020), систематизації і розробці художньо-педагогічних технологій навчання в основній школі (2008, 2015). Визначальними і фундаментальними в дослідженні загальної мистецької освіти (як приклад синергії теорії і практики) стали засадничі положення, викладені в монографії Л. Масол «Загальна мистецька освіта: теорія і практика» (2006) [8], у концепції естетизації освітнього середовища (2013) та ін. [5].

Підкреслимо багатогранну діяльність Л. Масол: засновниці і члена правління Всеукраїнської громадської організації «Центр розвитку критичного та образного мислення «Інтелект» (Київ, 1999); Національного координатора з розвитку інформаційного ресурсу «Обсерваторія мистецької освіти країн-учасників СНД»; тренера-фасилітатора програми «Visual Thinking Strategies» (1998, США); заступниці голови Міжнародної Ради з музично-художньої освіти (2000–2014); представниці АПН України (нині НАПН України) на Міжнародному (Регіональному) семінарі Міжнародного Бюро освіти ЮНЕСКО «Досвід і перспективи розвитку змісту освіти в XXI ст.» (з 2003 р.); консультантки Проєкту «Рівний доступ до якісної освіти» Міжнародного банку реконструкції та розвитку (у групі сприяння компоненту «Модернізація навчальних програм») (з 2007 р.); наукового керівника і міжнародного експерта від України у проєкті ЮНЕСКО і МФГС «Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті» (2011–2012 рр.) [5].

Серед наукових напрацювань Л. Масол останнього періоду значущими є розробка та впровадження авторських курсів і спецкурсів у рамках Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України; онлайн курси для вчителів з різних регіонів України.

У час воєнних викликів для України особливо цінними для науковців та вчителів-практиків є авторські вебінари Л. Масол, виступи як співорганізаторки та учасниці міжнародних і всеукраїнських педагогічних виставок і фестивалів, модераторки Всеукраїнського онлайн фестивалю педагогічних ідей Артфест–2024 та ін. [5].

Виокремимо роль Л. Масол як засновниці, головної редакторки журналу «Мистецтво та освіта» (упродовж 1996–2014 рр.), який став важливим осередком формування науково-педагогічної думки в галузі мистецької освіти, її репрезентантом у європейському освітньому науковому просторі. Підбір актуальної тематики, нотного матеріалу та ілюстративного ряду стали цінною школою теоретичного та методичного аналізу для кількох поколінь україн-

ських науковців. У 2015 році посаду головної редакторки журналу прийняла В. Рагозіна, продовжуючи і розвиваючи закладені традиції наукового видання.

У багатогранній діяльності Л. Масол можемо прослідкувати реальну синергію теорії і практики, яка стала однією з провідних ідей сформованої і вихованої нею наукової школи, адже під її керівництвом упродовж 1994–2020 рр. захищено 25 кандидатських дисертацій (зокрема і авторів статті) зі спеціальностей 13.00.01, 13.00.02, 13.00.04, 13.00.07 [5].

Для визначення основних засад наукової школи наведемо коло проблематики досліджень. Серед перших тем захищених дисертацій: «Українська музична культура як компонент професійної підготовки майбутнього вчителя музики» (Л. Філоненко, 1994), «Морально-естетичне виховання підлітків засобами шкільного театру ляльок» (Л. Чуриліна, 1995), «Формування музично-аналітичних умінь майбутнього вчителя музики» (І. Гринчук, 1997), «Становлення і розвиток музично-естетичного виховання в гімназіях України (XIX ст. – початок XX ст.)» (Т. Грищенко, 1998), «Підготовка студентів гуманітарних факультетів університетів до естетичного виховання школярів» (Г. Кутузова, 1998), «Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі музичної діяльності» (В. Рагозіна, 1999), «Виховання національної самосвідомості майбутніх учителів музики в процесі опанування українською народно-пісенною культурою» (Р. Осипець, 2000).

Історико-педагогічну та компаративну лінію продовжили дослідження: Л. Проців («Розвиток музично-педагогічної думки в Галичині (кінець XIX – перша половина XX століття)», 2000), А. Омельченко («Становлення і розвиток музично-естетичного виховання в українській педагогіці кінця XVI–XVIII ст.», 2001), В. Новосельська («Естетичне виховання учнів у вальдорфських школах», 2004), А. Вільчовська («Розвиток теорії і практики музичного виховання учнів основних шкіл Польщі (1980–2000 рр.)», 2004). Проблематиці фахової музичної підготовки присвячено дослідження О. Бурської («Методичні основи розвитку музично-вико-

навського мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки», 2005).

Домінуючими в тематиці досліджень представників наукової школи Л. Масол є теми, пов'язані із теорією та практикою загальної мистецької освіти, серед яких: «Система оцінювання результатів музичної освіти учнів основної школи» (М. Семко, 2001), «Виховання світоглядних уявлень старшокласників у процесі опанування української художньої культури» (М. Ратко, 2006), «Організаційно-педагогічні умови музичної самоосвіти та самовиховання старшокласників» (Н. Іліницька, 2007), «Формування у старшокласників естетичного ставлення до мистецтва у процесі вивчення художньої культури» (Л. Аристова, 2008), «Формування професійної спрямованості старшокласників у спеціалізованих навчальних закладах художнього профілю» (В. Туляев, 2008), «Методика навчання композиції старшокласників у системі допрофесійної художньої освіти» (О. Калініченко, 2011).

Окремо зазначимо тематику досліджень проблематики інтегрованого навчання та поліхудожнього виховання, серед них: «Підготовка вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу» (О. Просіна, 2011), «Поліхудожнє виховання старших підлітків у загальноосвітніх навчальних закладах мультимедійними засобами» (О. Базелюк, 2015), «Розвиток художньо-образного мислення молодших школярів у навчально-виховній діяльності» (О. Колотило, 2015), «Полікультурне виховання старшокласників у взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів і музеїв мистецького профілю» (О. Гурин, 2015), «Поліхудожнє виховання молодших школярів на уроках предметів естетичного циклу» (О. Гайдамака, 2016), «Формування естетичного ставлення молодших школярів до навколишнього світу засобами образотворчого мистецтва» (В. Власова, 2019), «Формування соціокультурної компетентності учнів 5–9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі вивчення художньої культури» (Л. Гонтова, 2020) [5].

Продовжуючи традиції наукової школи Л. Масол, як «синергії теорії і

практики», поєднання фундаментальних і новітніх естетико-філософських, психолого-педагогічних, музикознавчих підходів із специфікою естетичного виховання та музичної (ширше – мистецької) діяльності, спрямованості на впровадження новітніх технологій та практик художньої комунікації, ми звернулися до проблеми навчально-методичного забезпечення галузі «Мистецтво» закладів загальної середньої освіти України (1991–2020 рр.) [7].

Так, трансформаційні процеси навчально-методичного забезпечення галузі «Мистецтво» досліджуються нами в контексті аналізу нормативно-правового й науково-методичного забезпечення галузі, у дискурсі посттоталітарної культурної трансформації української освітньої системи та її органічного входження у загальноєвропейський освітній простір. Посттоталітарну культурну трансформацію в музичному мистецтві України (1991–2020 рр.), її екстраполяцію на завдання і зміст загальної мистецької (музичної) освіти трактуємо як «багаторівневий процес радикальних змін у сфері контексту мистецьких реалій (продукування, репрезентації, сприйняття зразків різновидів мистецтва) та його інституційної організації в умовах переходу від тоталітарної моделі до відкритого, глобально взаємодіючого культурного середовища» [7].

Водночас зазначимо, що «процес посттоталітарної культурної трансформації органічно поєднує «реконструкцію» т.зв. «імперського нарративу» з відновленням та утвердженням національної культурної і мистецької ідентичності, передбачає процеси розвитку нових форм мистецької медіації та комунікації, інтеграційний рух у європейський та світовий культурні контексти, цифрову революцію та зміну моделі доступу до мистецтва в культурно-освітній практиці загальної і фахової освіти в Україні» [7].

Підґрунтям для таких висновків стали, крім різноаспектного аналізу фахової наукової літератури, нормативної бази тощо, анкетування вчителів шкіл Тернопілля, вивчення досвіду кращих педагогів-методистів та ін. Окремим напрямком дослідження став аналіз навчально-методичного забезпечення

етапу слухання музики на уроках музичного мистецтва.

Представимо коротко навчально-методичні напрацювання авторів публікації. Так, Л. Філоненко, його кафедри О. Німілович та ін. є активними дослідниками постатей відомих та малодосліджених митців, пов'язаних зокрема із Західною Україною (В. Барвінський, Я. Барнич, Остап та Нестор Нижанківські, Р. Сов'як та ін.), що репрезентовано в каталозі публікацій «Кафедри музикознавства та фортепіано – 50: Бібліографічний довідник» (2017) [6].

Цінними для навчальної та виконавської практики є посібники педагогічного репертуару (до програми навчальної дисципліни «Основний музичний інструмент (фортепіано)»), впорядковані Л. Філоненком, які, окрім нотного матеріалу, включають музикознавчі передмови та авторські вступні статті. Так, посібник «В. Барвінський. Три прелюдії» (2006) має передмову «Три прелюдії Василя Барвінського» доктора мистецтвознавства, професорки С. Павлишин, розлогу аналітичну статтю «Рукописи не горять» Л. Філоненка; до посібника «Твори українських композиторів для двох фортепіано» (2008) підготовлено статтю «Транскрипції творів Михайла Завадського і Остапа Нижанківського для двох фортепіано».

Відповідно до означеного підходу до впорядкування видань, посібник «Барнич Ярослав. Дитячі п'єси для фортепіано» (2011) включає історіографічну та музикознавчу розвідку «Ярослав Барнич та його дитячі твори для фортепіано»; посібник «Роман Сов'як. Соната для фортепіано ля-мінор» (2015) – методичні поради щодо інтерпретації й виконання твору. До навчально-методичного посібника «Барнич Ярослав. Вибрані твори» (2016) подано статтю «Композиторська спадщина Ярослава Барнича».

Популяризації фортепіанної спадщини західноукраїнських митців служать навчально-методичні посібники «Василь Барвінський. Вісім прелюдій» (2019), «П'єси для фортепіано композиторів України» (2022), до якого увійшли маловідомі твори Миколи Маркевича (1804–1860), Теодора Пасичинського (1886–1952), Зенона Куделі (1882–

1952), згадуваного вище Ярослава Барнича (1896–1967). Серед останніх – нове видання посібника «Василь Барвінський. Колядки і щедрівки для фортепіано» (2023), передмова до якого подається українською, англійською та німецькою мовами [1].

Представимо змістове і методичне наповнення серії посібників, започаткованої нами у 2013 р. Структура посібників включає розлогу аналітичну передмову, власне нотний матеріал, короткі відомості про авторів, методичні рекомендації до аналізу-інтерпретації творів, додатки методичного плану, спрямовані на педагогічну практику, організацію слухання музики, виховних заходів та ін., глосарій, список основної рекомендованої літератури. Перші два випуски включають окремі фортепіанні мініатюри і цикли, які репрезентують фортепіанну творчість українських митців другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Прикладом є твори В. Барвінського, Н. Нижанківського, М. Колесси, А. Кос-Анатольського, М. Скорика, маловідомі у широкій практиці цикли Ф. Якименка («Три п'єси на українські теми»), С. Борткевича («Маріонетки», «З мого дитинства»), «Маленький мандрівник») та ін., які адресовані відповідній виконавській та слухачській аудиторії.

З 3-го випуску серії додано нотні рибрики, присвячені поліфонічним жанрам, жанрам варіації і сонати, етюдів і прелюдій (прелюди); розширено і хронологічні рамки: від митців долисенківської доби, М. Лисенка, композиторів ХХ ст. – до творів наших сучасників, зокрема видрукованих з дозволу авторів: І. Небесного, А. Кармазіна, А. Школьнікової, випускниці нашого університету І. Павлик.

Твори із навчальних посібників є матеріалом для практичних авторських курсів [2–4], для прикладу: включення зразків сонатної форми дозволило провести зіставлення Сонати В-dur Д. Бортнянського та першої частини Сонатини a-moll М. Колесси (1939), провести аналіз-інтерпретацію зразків варіаційного жанру (варіації «Українка» Й. Витвицького та Варіації на тему української народної пісні Н. Лагодюк), розділених у часі майже на півтора століття, належних до різних стилів.

Для роботи із використанням методу створення узагальнених «емоційних партитур» нами використовуються програмні циклічні форми українських композиторів, пов'язані із народним мелосом, танцювальними жанрами, із суміжними видами мистецтва, де авторські назви можуть послужити певними «епіграфами». Серед них: «Три ескізи» М. Лисенка, «Буковинська сюїта» та «Шість прелюдів» А. Кос-Анатольського, «Три коломийки» М. Колесси, «Акварелі» Ф. Надененка, «Волинські акварелі» М. Вериківського, «Київський триптих» Б. Фільц, Партита № 5 М. Скорика, «Ляльковий альбом» Й. Ельгісера та ін.

Збагаченню виконавського і аналітичного досвіду студентів можуть служити підбірки певного жанру. Так, у 6-му випуску представлено зразки жанру прелюдії із творчості Р. Глієра, М. Вілінського, Ф. Надененка, В. Косенка, І. Берковича, А. Кос-Анатольського, Ю. Щуровського – як певні віхи становлення жанру в його історичній ретроспективі. Цю ідею продовжено у 8-му випуску, де представлено компаративний аналіз прелюдій Федора та Якова Якименків (Я. Степового). Зазначимо, що рекомендації до виконання творів поєднують елементи цілісного, виконавського, художньо-педагогічного аналізу, інформацію з історії становлення репрезентованого жанру в українській фортепіанній літературі на тлі загальноєвропейського музичного контексту. У випусках представлені матеріали, присвячені сучасним методичним засадам навчальної дисципліни «Мистецтво» для ЗЗСО, серед них і авторська методика аналізу-інтерпретації музики, втілена в серії «Щоденників музичних вражень», у посібнику-зошиті «Про що і як розповідає музика».

Ідеєю 9-го випуску стала репрезентація фортепіанної творчості митців Західної України, зокрема, пов'язаних із Тернопіллям як «малою Батьківщиною», серед авторів: Д. Січинський, С. Людкевич, В. Барвінський, Н. Нижанківський, А. Кос-Анатольський, М. Вериківський, М. Скорик, Б. Фільц, наші сучасники І. Невесний, І. Павлик [11].

Інший, монографічний, тип посібника репрезентує навчально-методичний посібник «Фортепіанні твори М. Ве-

риківського» (2016), приурочений до 120-річчя від дня народження композитора, репрезентований на ювілейній науково-практичній конференції у КОГПА (м. Кременець), на його «малій Батьківщині». До нього увійшли вже видрукувані твори, віднайдені тексти із архівних фондів ЦНБУ імені В. Вернадського, раритетні нотодруки (авторський рукопис циклу із написом «П'ять фортеп'яних мініатюр на білих клавішах»), фото з музею м. Кременця, стаття «Фортепіанні твори М. Вериківського: семантика і стилістика», методичні рекомендації щодо виконання творів, рекомендована література, систематизовані списки матеріалів ювілейних збірників Всеукраїнських науково-практичних конференцій, наукових публікацій та ін. [10]. Крім згадуваних вище «Волинських акварелей», 14 маленьких прелюдій, до посібника увійшли Шість варіацій з балету «Весняна казка», «Гуцульський танець» та «Два танці», цикл «Веснянки» («Коло», «Зелений шум», «Яглічка», «Молода» з цього ж балету. Представлено мініатюри «Яглічка», Етюд, Танець, «Войовничий марш» як зразки творчості міжвоєнного періоду, у яких відбилися полістистичні тенденції фортепіанної творчості українських композиторів, зокрема, поєднання пізньоромантичних, конструктивістських, фольклорно-етнографічних характеристик.

Висновки. Коротко висвітлені у статті тематично-жанровий та монографічний підходи до укладання навчально-методичних посібників дозволяють достатньо цілісно представити картину становлення українського фортепіанного репертуару, зразки різних етапів творчості окремих композиторів, є актуальним матеріалом для навчально-виконавської практики, для педагогічної практики у ЗЗСО та мистецьких навчальних закладах, для читання лекцій на курсах підвищення кваліфікації, проведення тренінгів, майстер-класів тощо.

Перспективи подальших досліджень. Вважаємо, що актуальним завданням у руслі вимог сучасної мистецької освіти та культурно-мистецької практики й надалі залишаються: оновлення репертуарного матеріалу, підготовка необхідного музикознавчо-

го та методичного забезпечення з метою формування творчої особистості майбутнього виконавця та педагога, популяризатора української музичної спадщини. Перспективним напрямом удосконалення фахової підготовки є поєднання виконавської, методичної та дослідницької діяльності задля їх екстраполяції на завдання практики загальної мистецької освіти в умовах сучасних суспільно-політичних викликів, он-лайн навчання, процесів використання комп'ютерних технологій та ШІ, що стає важливим чинником у формуванні критичного та креативного мислення молодого покоління, осмислення національно-культурної ідентичності, у забезпеченні готовності до наукової дослідницької діяльності як «синергії теорії та практики».

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Василь Барвінський. Колядки і щедрівки для фортепіано : навчальний посібник / упор. Л. Філоненко, Н. Філоненко, вст. ст. О. Німілович. Дрогобич : Посвіт, 2023. 36 с.
2. Гринчук, І. Фортепіанна музика українських композиторів: репертуарний та методичний аспекти. *Мистецтво та освіта*. 2021. № 2 (100). С. 55–60. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2\(100\)-55-60](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2(100)-55-60).
3. Гринчук, І. До проблеми дидактико-методичного наповнення фахових авторських курсів. *Мистецтво та освіта*. 2023. № 1 (107). С. 53 – 58. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1\(107\)-53-58](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1(107)-53-58).
4. Гринчук, І. Оволодіння навчальним виконавським репертуаром: проблема педагогічної екстраполяції. *Мистецтво та освіта*. 2025. № 2 (116). С. 55–60. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2\(116\)-55-60](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2(116)-55-60).
5. Гринчук, І. Грані особистості: Людмила Масол і її науково-педагогічна школа. *Діалог мистецтв: музично-педагогічної освіти України* : колективна монографія. 2026. Вип. 3. / наук. редактор В. Ф. Черкасов / Sammel monographie. Prob. 3. / Wissenschaftlicher Redakteur V.F. Cherkasov. Базен / Німеччина : AV Akademikerverlag. С. 61–74.
6. Кафедри музикознавства та фортепіано – 50 : бібліографічний довідник / упор.: Л. Філоненко, О. Німілович. Дрогобич : Посвіт, 2017. 120 с.
7. Кодлюк, Я. П., Гринчук, І. П. Підходи до перидизації шкільної освіти в Україні (1991–2000 рр.): змістовий критерій. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 6 (36). С. 1172–1185. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(26\)-1172-1185](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(26)-1172-1185).
8. Масол, Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
9. Масол, Л. М. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посібник. Київ : Генеза, 2019. 208 с.
10. Фортепіанні твори М. Вериківського: навч.-метод. посібник / упоряд.: І. Гринчук, О. Горбач. Тернопіль: Астон, 2016. 106 с.

11. Фортепіанні твори українських композиторів : навчальний посібник. Випуск 9 / упоряд. І. ринчук. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2022. 116 с.

References:

1. Filonenko, L., & Filonenko, N. (Eds.) (2023). Vasyl Barvinskyi. Koliadky i shchedrivky dlia fortepiano [Vasyl Barvinskyi: Christmas carols for piano]. Drohobych: Posvit.
2. Hrynchuk, I. (2021). Fortepianna muzyka ukrainskykh kompozytoriv: repertuarnyi ta metodychnyi aspekty [Instrumental music of Ukrainian composers: style and repertoire]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and education], 2(100), 55–60. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2\(100\)-55-60](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2(100)-55-60).
3. Hrynchuk, I. (2023). Do problemy dydaktyko-metodychnoho napovnennya fakhovykh avtorskykh kursiv [To the problem of didactic and methodological content of professional author's courses]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and education], 1(107), 53–58. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1\(107\)-53-58](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-1(107)-53-58).
4. Hrynchuk, I. (2025). Ovolodinnia navchalnym vykonavskym repertuarem: problema pedahohichnoi ekstrapoliatsii [Mastering educational performing repertoire: The problem of pedagogical extrapolation]. *Mystetstvo ta osvita* [Art and education], 2 (116), 55–60. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2\(116\)-55-60](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2025-2(116)-55-60).
5. Hrynchuk, I. (2026). Hrani osobystosti: Liudmyla Masol i ii naukovo-pedahohichna shkola [Facets of personality: Liudmila Masol and her scientific and pedagogical school]. V. F. Cherkasov (Ed.), *Dialoh myttsiv muzychno-pedahohichnoyi osvity Ukrainy* [Dialogue of artists of musical and pedagogical education of Ukraine]. Vol. 3. (pp. 61–74). Germany. AV Akademikerverlag.
6. Filonenko, L., & Nimylovych, O. (Eds.). (2017). Kafedri muzykoznavstva ta fortepiano – 50: bibliohrafičniy dovidnyk [Departments of Musicology and Piano – 50]. Drohobych: Posvit.
7. Kodliuk, Ya. P., & Hrynchuk, I. P. (2025). Pidkhydo do periodyzatsii shkilnoi osvity v Ukraini (1991–2000): zmistovyi kryterii [Approaches to the periodization of school education in Ukraine (1991–2000): Content criterion]. *Visnyk nauky ta osvity*, 6(36), 1172–1185. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(26\)-1172-1186](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(26)-1172-1186).
8. Masol, L. (2006). Zahalna mystetska osvita: teoriia i praktyka [General art education: Theory and practice]. Kyiv: Promin.
9. Masol, L. (2019). Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia integrovanooho kursu «Mystetstvo» u 1-2 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhydu [The New Ukrainian School: Teaching methods of the integrated course “Art” in grades 1-2 based on the competence approach]. Kyiv: Heneza.
10. Hrynchuk, I., & Horbach, O. (Eds.). (2016). Fortepianni tvory M. Verykivskoho [Piano works by M. Verykivskyi]. Ternopil: Aston.
11. Hrynchuk, I. (Ed.). (2022). Fortepianni tvory ukrayinskykh kompozytoriv [Piano works of Ukrainian composers]. Vol. 9. Ternopil: FOP Osadtsa YUV.

Iryna Pavlivna Hrynchuk, PhD (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Musicology and Methods of Music Art, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine, iryna.hk77@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5383-8665>

Ludomyr Pavlovych Filonenko, Doctor of Philosophy, Associate Professor of the Department of Music Theory and Instrumental Training of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine, filonenko@dspu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0003-7591-1888>

Scientific and pedagogical research: Synergy of theory and practice

The article addresses the problem of analyzing the theoretical, methodological, and didactic foundations, as well as developing educational and methodological support for the educational field of “Art.” The main directions of research in the sphere of art education are outlined through the example of the scholarly activity of L. Masol and representatives of her scientific school, whose dominant characteristic is defined as the synergy of theory and practice. The contribution of L. Masol to the development of the conceptual foundations of general art education, integrated arts education, the competency-based approach, the aestheticization of the educational environment, and arts-based pedagogical technologies is highlighted.

The article examines the authors' approaches and achievements concerning the educational and methodological support of piano training with the aim of their further extrapolation to the tasks of pedagogical practice. The thematic-genre and monographic approaches to compiling educational and methodological manuals are analyzed; these manuals combine musical notation materials, musicological studies, methodological recommendations, elements of artistic-pedagogical analysis, and materials for organizing educational activities. The significance of the Ukrainian piano repertoire as a means of developing the performing, analytical, and pedagogical competencies of future music teachers is demonstrated.

Conclusions are drawn regarding the role of thematic-genre and monographic approaches in the creation of educational and methodological manuals as a factor in the holistic presentation of the Ukrainian piano repertoire. It is determined that such repertoire constitutes relevant material for educational, performing, and pedagogical practice in general secondary and art education institutions, as well as for delivering lectures, trainings, and master classes.

This approach is regarded as promising for developing critical and creative thinking in future music teachers, fostering awareness of national and cultural identity, and ensuring readiness for research activity that synergizes theory and practice. Special attention is paid to the importance of modern educational and methodological support in the professional training of future music teachers under conditions of educational digitalization and socio-cultural transformations.

Keywords: scientific and pedagogical research, L. Masol scientific school, educational and methodological support, professional training of a teacher of musical art, performing repertoire.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2026 р.
Стаття прийнята до публікації після рецензування 03.05.2026 р.
Стаття опублікована 29.05.2026 р.

Стаття присвячена проблемі використання драматичного мистецтва в роботі з постраждалими у війні дітьми. Період драматичних і трагічних колізій сьогодення в Україні вплинув на самопочуття учнів, які часто переживають стресові реакції внаслідок цих травматичних подій. Драматичне мистецтво є ефективним засобом для віднайдення дитиною виходу із несприятливих обставин, викликаних війною. Аналіз літератури свідчить про важливість теми і надає певні технології для відновлення в учнів почуття енергії, внутрішньої свободи і бажання творчості.

Ключові слова: артпедагогіка, драматичне мистецтво, драма-терапія, діти, травматичний досвід війни.

Вступ. Найвищі випробування і складності в життя людини несе війна, зумовлюючи потенційну шкоду психологічному і фізичному розвитку дітей.

Зустрічаючись із афективним компонентом поведінки, що проявляється в емоційних переживаннях стійкого депресивного стану та в обтяжливому очікуванні негативних явищ, констатуємо в дітей почуття самотності, коли дитина відмовляється мати діалогічні зв'язки, перебуваючи «у схованці», і панічно боїться вийти назовні, розкрити обличчя; почуття страху, пов'язане зі «стресами від звуків сирени, бомбардувань та обстрілів, навіть якщо вони далеко; панікою дорослих; обмеженням воєнного часу; руйнуваннями житлових будинків; інформацією про насильство, полонених і постраждалих; втратою рідних; ризиків, пов'язаних з евакуацією; страхом занедбаності тощо» [7, с. 62]. Тому зрозуміло, що дуже часто учні потребують додаткової емоційної стимуляції для відволікання від почуттів страху і самотності, щоб ці почуття не заважали дитині «знаходити щастя в теперішньому», не приносячи себе в жертву виживанню і не дозволяючи особистісним стражданням перерости у хворобу, що називається «депресією, коли людина страждає від життя» [20, с. 245].

Актуальність окресленої проблеми зумовлює необхідність звернення до